

dejte dolů) a „Regentropfen aus den Bäumen“ (Dešťové kapky ze stromů) z opusu 59, jež vznikly na jaře roku 1873. O pět let později, v létě 1878 v Pörschachu u Wörthersee, si Brahms na ně znovu vzpomněl a tematicky je v nové sonátě využil, včetně prvku padajících dešťových kapek. První houslová sonáta, dokončená v průběhu následujícího roku 1879, byla zároveň osobní výpovědí. Přestože autograf skladby je bez oficiálního věnování, skladatel ji komponoval jako poctu své celoživotní přítelkyni Claře Schumannové, manželce skladatele Roberta Schumanna. Smuteční hudba *Adagia* je tryznou za Felixe, nejmladšího syna Schumannových, jenž byl velmi talentovaným básníkem, zemřel však v pouhých pětadvaceti letech na tuberkulózu. První houslová sonáta měla premiéru 8. listopadu 1879 v Bonnu; interprety byli houslista Robert Heckmann (koncertní mistr orchestru v Kolíně nad Rýnem a primarius Heckmannova kvarteta) a jeho manželka, klavíristka Marie Heckmann-Hertig.

Brahmsovo **Trio Es dur** op. 40 pro lesní roh, housle a klavír vzniklo v roce 1865, třináct let před první houslovou sonátou. I tentokrát byla skladateli mocným inspiračním zdrojem příroda, velebný poklid lesa a zvuky lovu. Brahms ostatně sám uvedl, že ho motivy první věty napadly při lesní procházce a od počátku se mu spojily s nezaměnitelným zvukem lesního rohu. Skladatel měl od začátku natolik vyhraněnou zvukovou představu, že hornový part psal pro přirozený lesní roh, nikoli pro ventilový, který se v té době již běžně používal. Začlenění lesního rohu do obsazení klavírního tria přineslo nové neotřelé barevné a zvukové kombinace, avšak i velké, někdy obtížně splnitelné nároky na zvukovou vyrovnanost jednotlivých hlasů. Premiéra tria se konala 28. listopadu 1865 ve švýcarském Curychu v obsazení Anton Gläss – lesní roh, Friedrich Hegar – housle a Johannes Brahms – klavír.

Sonátová první věta skladby je meditativní a zasněná; po ní následuje úderné a zatěžkané třídílné scherzo. Třetí věta je poznamenána bolestí silného osobního prožitku – zármutku nad smrtí skladatelovy matky Christiane. Tato část je jedinou tichou, zoufalou *nénií*, pohřební písní, jež se dokáže vzepnout k dramatickému vrcholu. Snaha vzdorovat smrti, nezvratnému osudu, je však marná a je vystřídána tichou rezignací. Závěrečnou čtvrtou větou skladby je radostné, optimistické, dokonale sevřené a propracované sonátové rondo. Život plyne dál, světlo života vítězí nad stínem smrti.

Emil Drápela

Prosíme posluchače, aby zaujali svá místa včas, vypnuli mobilní telefony a během koncertu nefotografovali. Po jeho začátku není vstup do sálu umožněn. Změna programu a účinkujících vyhrazena!

Květinové dary sponzoruje

Zveme vás na

Festival mladých hudebníků **Mozartovy děti**:

Májový koncert v bazilice Nanebevzetí Panny Marie na Starém Brně 30. 5. 2019 v 19:00: **Dvořák** Biblické písně, Mše D dur „Lužanská“; Richard Novák – bas, Markéta Böhmová – soprán, Jarmila Balážová – mezzosoprán, Matúš Šimko – tenor, Jan Štáva – bas, Smíšený sbor „mladých Mozartů“ JmK, Filharmonie Brno, dirigent Robert Kružík

Koncert dětských sólistů s Filharmonií Brno v Besedním domě 6. 6. 2019 v 18:00; Eliška a Tereza Horákové – klavíry, Kateřina Sečkařová – cimbál, Denis Rakus – fagot, Robin Zajac – zpěv, Barbora Pokorná – cimbál, Jan Kovařík – violoncello, Anna Urbaničová – saxofon, Radek Novák, Jiří Hon, Jakub Zapletal, Marek Rapáč – tromboni, Filharmonie Brno, dirigent Jiří Habart

Slavnostní koncert Mozartových dětí v Bobycentru 16. 6. 2019 v 17:00: **Mozart** Únos ze serailu, předehra, **Haydn** Klavírní koncert D dur (1. věta), **Rossini** Vilém Tell, předehra, **Musorgskij/Ravel** Obrázky z výstavy; Jan Schulmeister (absolutní vítěz soutěže Amadeus 2017) – klavír, Filharmonie Brno a „mladí Mozarti“ ze ZUŠ JmK, dirigent Dennis Russell Davies

Filharmonie Brno, příspěvková organizace
Komenského náměstí 534/8, 602 00 Brno, ☎ +420 539 092 801
www.filharmonie-brno.cz, www.salprobrno.cz

63. koncertní sezona
2018|2019

Spolek přátel hudby

Dívčín kouzelný (lesní) roh
Komorní cyklus SPH
8. abonentní koncert

Besední dům
28I5I2019

Kateřina Javůrková © Monika Navrátilová

Filharmonie
Brno Philharmonic

LUDWIG van BEETHOVEN

Sonáta F dur op. 17 pro lesní roh a klavír

1. Allegro moderato
2. Poco adagio, quasi andante
3. Allegro moderato

přestávka I 20'

JOHANNES BRAHMS

Sonáta č. 1 G dur op. 78 pro housle a klavír

1. Vivace ma non troppo
2. Adagio
3. Allegro molto moderato

Trio Es dur op. 40 pro lesní roh, housle a klavír

1. Andante
2. Scherzo: Allegro
3. Adagio mesto
4. Finale: Allegro con brio

Kateřina Javůrková lesní roh

Jan Mráček housle

Lukáš Klánský klavír

Název dnešního koncertu parafrázuje známý Mahlerův cyklus *Chlapcův kouzelný roh* (Des Knaben Wunderhorn). Hra na lesní roh, odnepaměti spojovaná s lovem, činností ryze mužskou, byla až donedávna doménou silnější části populace; skutečnost, že se v této náročné hudební profesi dnes skvěle uplatňují i ženy, dokládají úspěchy hornistky **Kateřiny Javůrkové**. Je vítězkou Mezinárodní interpretační soutěže Pražského jara 2013 a laureátkou (držitelkou druhé ceny) Mezinárodní soutěže ARD v Mnichově 2016. Od osmnácti let hrála v PKF – Prague Philharmonia, nyní je členkou hornové skupiny České filharmonie. Jako sólistka vystoupila s Českou filharmonií, PKF – Prague Philharmonia, s Mnichovským komorním orchestrem, Symfonickým orchestrem Bavorského rozhlasu či s Polským národním rozhlasovým orchestrem.

Kateřinu Javůrkovou přitahuje rovněž komorní hudba: je členkou Belfiato Quintetu, pravidelně spolupracuje s Radkem Baborákem, Panochovým kvartetem či Triem Altenberg.

Jan Mráček, koncertní mistr České filharmonie, je už od dětství jedním z nejvýraznějších houslových talentů své generace. Mezi jeho soutěžní úspěchy patří první místo v soutěži konzervatoří z roku 2008, vítězství na Beethovenově Hradci 2009, titul laureáta Mezinárodní soutěže Pražského jara 2010 a především první cena ve vídeňské soutěži Fritze Kreislera 2014.

Dnes koncertuje jako sólista po celém světě; v roce 2016 nahráł kompletní Dvořákovu houslové dílo pro švýcarské vydavatelství ONYX s Českým národním symfonickým orchestrem, dirigentem Jamesem Juddem a klavíristou Lukášem Klánským. Hraje na nástroj italského houslaře Landolfiho, postavený v Miláně roku 1758.

Lukáš Klánský, syn klavírního virtuosa Ivana Klánského, patří k nejvýznamnějším českým pianistům své generace. Získal ocenění v řadě mezinárodních soutěží (EPTA 2002, Agropoli 2003, Karl Drechsel Förderpreis 2007, Beethovenův Hradec 2007, International Rotary Piano Competition 2012, Darmstadt Chopin International Wettbewerb 2013). Vystoupil na mnoha festivalech doma i v zahraničí a komorně spolupracoval s řadou špičkových sólistů. Spolu s houslistou Janem Mráčkem a violoncellistou Ivanem Vokáčem hraje ve velmi úspěšném Lobkowitz Triu, jež získalo v roce 2014 první cenu v Mezinárodní Brahmsově soutěži v rakouském Pörschachu.

Sonátu pro lesní roh komponoval **Ludwig van Beethoven** (1770 až 1827) pod dojmem interpretačního umění hornisty Jana Václava Sticha-Punta (1746–1803). Stich byl hudebně nadaným poddaným hraběte Thuna, jenž dal chlapce vyškolit ve hře na lesní roh v Praze a Drážďanech. Talentovaný mladík sklízel v saské metropoli ovace a po návratu se odmítl smířit s postavením lokaje-hudebníka; v roce 1768 ze služby zběhl a rozezlý Thun najal pochopy, kteří měli uprchlíka vypátrat a vyrazit mu přední zuby, aby již nemohl hrát. Pronásledovaný hornista stále měnil místa svého pobytu a vystupoval pod italským pseudonymem Giovanni Punto, mimochodem dosti

průhledným (německy der Stich = steh = italsky *punto*). V roce 1789 se usadil v Paříži, kde nadšeně přijal myšlenky Velké francouzské revoluce, takže když se o deset let později objevil ve Vídni, byl pro mnohé ztělesněním ideálů rovnosti, volnosti a nezávislosti. Zapůsobil tak i na Ludwiga van Beethovena, o generaci mladšího. Plodem jejich přátelství se stala Beethovenova **Sonáta F dur** op. 17 pro lesní roh a klavír. I když skladatel dokončoval dílo pod tlakem termínu na poslední chvíli, vídeňská premiéra 18. dubna 1800 byla naprostým úspěchem. Stich s Beethovenem pak dílo provedli mimo jiné v Budapešti, kde tamní kritik napsal: *Punto hrál výborně. Toho mladíka, co hrál na klavír, však vůbec neznám. Beethoven ... kdo je to?* 18. května 1801 koncertoval Stich-Punto ve Stavovském divadle v Praze s klavíristou Janem Ladislavem Dusíkem a po třiatřiceti letech se opět setkal s Thunem. Pokud ve starém hraběti zbyla nějaká zášť, nedal jí na sobě znát. Ostatně nevolnictví bylo v roce 1781 v rámci josefínských reforem zrušeno...

Německého skladatele **Johannesa Brahmsa** (1833–1897) považovali jeho současníci i následovníci za umělecký protipól Richarda Wagnera. V kontrastu k Wagnerovu hudebnímu vizionářství, nadšenému pokrokářství a negaci všeho minulého hlásal Brahms kontinuitu s předchozím hudebním vývojem, jinými slovy návrat ke klasické tradici a její tvůrčí syntéze se soudobým romantismem. Co by u jiných vedlo ke konzervativismu či eklekticismu (napodobování), v Brahmsově případě vytrysklo novou, přesvědčivou silou. Jako velký hudebník dokázal naplňovat tradiční symfonické a komorní formy hluboce pravdivou hudbou, která obohacuje posluchače dodnes. Brahms byl Wagnerovým antipodem i lidsky: nerad byl středem pozornosti, jako introvert si střežil své soukromí a skrýval city za sarkastickou maskou. Ač byl majetným člověkem, žil neokázale a skromně ve svém vídeňském bytě, obklopen knihami a partiturami. Po rodinném životě také netoužil; z dětství stráveného v Hamburku si nesl trauma nešťastného manželství svých rodičů, odmítal nabídky k sňatku a zůstal starým mládencem. K přátelům dokázal být milý a pozorný, vzápětí je však od sebe odstrkoval a leckterá přátelství vlastní vznětlivostí pohřbil. Byl přehnaně kritický ke svému okolí, k sobě samému i ke svému dílu. Když ke konci života prohlásil *na světě určitě není mnoho lidí, kteří to měli tak těžké jako já*, znělo to paradoxně od člověka, jenž prožil plodný a profesně úspěšný život, neobtěžován bídou, hladem, dluhy, chorobami či válkami. Mnohým to dáno nebylo. Důvody oné neobjektivní sebelítosti tkvěly v Brahmsově celoživotní a dobrovolné osamělosti, jež byla velmi vysokou cenou za neomezenou osobní a tvůrčí svobodu.

V Brahmsově komorním díle zaujímají významné místo tři houslové sonáty. První z nich, **Sonáta G dur** op. 78, je dílem šestačtyřicetiletého skladatele. Bývá nazývána „*Regenlied-Sonate*“ (Sonáta Dešťové písně) či „*Regensonate*“ (Dešťová sonáta). Brahms se přátelil s básníkem Klausem Grothem a jeho manželkou Doris. Nostalgické, poetické přítelovy verše skladatele oslovovaly a postupně zhudebnil patnáct jeho básní. K nejvýznamnějším patří dvě „dešťové“ písně: „*Walle Regen, walle nieder*“ (Padejte kapky, pa-